

Åpner Dagsrevyen, lukker en epoke

Viggo Johansen

Her er Dagsrevyen. Makten og menneskene bak nyhetene

ISBN: 9788205480735, Oslo, Gyldendal Norsk Forlag, 2017

Knut Helland

Professor, Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen

knut.helland@uib.no

Denne boka er lesverdig! En fortelling fra bak kulissene, om selve kulissene. Om et viktig studieobjekt for medieforskere og andre. Om Dagsrevyen, som har fungert som en slags «nasjonens stemme». Om en institusjon som har fungert som et slags «sosialt lim». Som har gitt kunnskap, oppdragelse og innlevelse, som har skapt nysgjerrighet og forargelse. Som har plassert verden i Norge og Norge i verden. Og som har vært konstituerende for den norske offentlighet.

Nyhetsoppleserne, korrespondentene og journalistene har gitt premisser for denne konstitusjonen, og for refleksjoner, diskusjoner, politiske vurderinger og omdømmeoppmerksomhet i det norske samfunn.

Men hvordan har dette skjedd? Hvem har formet denne nasjonens stemme? Viggo Johansen begynte i NRK i 1975. Han har jobbet som reporter, korrespondent, programleder, magasinredaktør, leder i NRK TV-Sporten og som sjef for Dagsrevyen. Han har også vært journalist i Dagbladet og reporter og korrespondent i TV 2 Nyhetene. Han tok slutt-pakke i NRK årsskiftet 2015/2016. Da var han nyhetsanker sammen med Nina Owing.

«Dette er mitt bilde av Dagsrevyens historie», skriver Johansen (s. 9). Han leverer en frodig, freidig og frimodig bok med tydelig personlig inngang til stoffet. Det handler om utviklingen av Dagsrevyen over tid: de første lederne, politisk avdeling, utenriksredaksjonen, konfliktlinjer og maktkamper, nyhetsankerne samt litt om værmelderne. Boka avsluttes med kapitlet «En æra er over».

Johansen sparer seg ikke. Dagsrevyen ble i sin tid institusjonalisert som Norges viktigste nyhetskilde. Også Dagsrevyens medarbeidere ble institusjonalisert. Personbeskrivelser,

konfliktlinjer og det historiske perspektivet om den lille redaksjonen som ble NRKs flaggskip bærer boka. Framstillingen er til dels anekdotisk. Samtidig er den så mye mer. Boka gir interessant og analytisk – og oftest relevant – informasjon om personer, relasjoner og historiske hendelser. Det skjer først og fremst gjennom personportrettene, bokas viktigste byggesteiner. Portrettene er basert på tilgjengelig materiale, selvopplevelser, anekdotiske sitater, research og samtaler/intervjuer med nåværende og tidligere medarbeidere.

Mange ulike tema er behandlet i boka, mange av dem tidligere både kjent og belyst. Men Johansens upretensjose framstilling gir nye perspektiver, innsikter og detaljert kunnskap. Ett av temaene er selvfølgelig Dagsrevyen og NRKs forhold til politikk, myndigheter, overvåking og etterretning. Opp gjennom årene har Dagsrevyen søkt etter sin identitet. På den ene siden skulle redaksjonen fungere uavhengig som nyhetsformidler, på den annen side har NRK og Dagsrevyen vært tungt fundamentert i det offisielle Norge og i personlige oppfatninger blant de som jobbet der. Noen av beskrivelsene til Johansen er både avslørende og utleverende. Det skulle bare mangle.

Johansen skriver for eksempel om det han kaller «gåten» Lars-Jacob Krogh, og hvordan Krogh var med på å utvikle fjernsynsjournalistikken. Det var også han som, sammen med Jon Aanerud, i sin tid sto bak Dagsrevyens første politiske kommentar. Bakgrunnen var Borten-regjeringens avgang i 1971. Krogh hadde en tung akademisk bakgrunn, og han la ikke skjul på sin konservative politiske overbevisning. Johansen er tydelig når han beskriver hva Krogh tillot seg som medarbeider: I en periode nektet han å lede Dagsrevyen dersom sendingen hadde innslag med kollega Audgunn Oltedal, tidligere redaktør i Ny Tid. Krogh var også involvert i de hemmelige tjenestene. Forsvarets Høgskoles hovedkurs hadde han, og han bedrev medietrening for høyrepolitikere. Han reiste også til Wien på oppdrag for de hemmelige tjenestene, uten at kringkastingssjef Bjartmar Gjerde satte foten ned. (s. 78)

Tilbake i tid var det en annen forståelse av hva en kunne tillate seg, både i NRK og i journalistikken. Herbjørn Sørebo holdes fram som et eksempel. Det dreier seg om Sørebos kamp i spenningen mellom alkohol, menneskelighet og politiske og personlige sympatier. På valgdagen for det svenske kommunevalget i 1979 hadde daværende partiformann i Arbeiderpartiet, Reulf Steen, fått problemer med piller og alkohol på vei hjem fra Stockholm til Oslo. Om kvelden skulle han deltatt på en viktig TV-debatt i NRK. Men Steen var indisponert. Få visste hvorfor han ikke stilte opp, eller hvor han var. I etterkant ble det klart at han var i en leilighet i Oslo, sammen med gode venner. En av dem var Herbjørn Sørebo, som da var leder for politisk avdeling i NRK, og som selv var indisponert på grunn av alkohol – både i Stockholm på jobb for NRK – og i Oslo (s. 48). Innad i NRK ble Sørebo oppfattet som dypt illojal, blant annet på grunn av denne episoden. Men seinere ble han tørrlagt og var en avholdt leder for Dagsrevyen.

Politisk avdeling i Dagsrevyen har gitt premisser for tv-generasjonens oppfatning av norsk politikk. Det samme har utenriksavdelingen på sitt felt. Det er et imponerende antall bøker medarbeiderne i disse redaksjonene har skrevet. Kunnskap, viktige nettverk og høy status har gitt tilgang til kilder, muligheter og respekt, både på og utenfor skjermen. Hans-Wilhelm Steinfeld er én av dem som har vist tyngde og samtidig etablert Dagsrevyen som sin boltreplass. En annen er Jahn Otto Johansen, som i en alder av 32 år ble utenriksjef i Dagsrevyen. Han ble, ifølge Viggo Johansen, møtt med følgende kommentar av Lars-Jacob

Krogh da han kom tilbake til Dagsrevyen fra redaktørstol i Dagbladet i 1984: «Pell deg vekk. Du har ikke noe her å gjøre» (s. 114). Viggo Johansen gir bilder av et slag du må være bak kulissene for å kunne formidle.

Hva så med uformell makt i Dagsrevyen og i NRK-systemet? Et av kapitlene har nettopp tittelen «Uformell makt: 8. mars bordet». Dette gir en ganske nådeløs framstilling av mannlig uformell maktutøvelse i Dagsrevyen og i NRK på 1990-tallet: «Alle hverdager fra klokka elleve og utover møttes en gruppe eldre menn i messa i NRK» (s. 171). Ingen kvinner hadde plass, og rundt bordet var det snakk om kvinnefiendtlighet, forteller Johansen. Han beskriver også blandingen av uformell makt, kameraderi og solide nettverk knyttet til dette bordet, blant annet ved å skildre en reise til London i 2002 for å se kamp mellom Tottenham og Arsenal. Elleve personer fra NRK reiste, sammen med de tidligere landslagstrenerne Nils Johan Semb og Egil Olsen. Reisen var betalt av Norsk Tipping og Se og Hør (s. 175). Her, som i en del andre tilfeller, var det ikke så nøye med presseetiske bestemmelser.

Etter hvert får kvinnelige ledere plass. Anne Aasheim overtok etter Tom Berntzen og ble i 2001 utnevnt som nyhetsdirektør med ansvar for alt av nyheter og sport (inklusive distriktene) på radio, TV og nett, og hun gikk inn for å gjøre virksomheten bimedial. Hun kom til å lede Norges største nyhetsdivisjon med 1200 ansatte. Kvinnene kom på plass i lederposisjoner rundt henne. Portrettet av Anne Aasheim er et av de få stedene i boka Johansen gjør seg selv synlig. Han var selv leder for Dagsrevyens redaksjon på dette tidspunktet og var uenig i Aasheims linje: «Jeg var ikke lojal overfor de beslutningene som var tatt da Anne Aasheim kom og presenterte sine vyer og skulle slå det hele sammen. Jeg motarbeidet denne avgjørelsen» (s. 156). Da kvinnene kom inn i lederstillingene, uttalte senioren Ole Kristen Harborg til *Økonomisk Rapport* at «[n]å får vi vel snart Dagsrevyen i pastellfarger». Annette Groth, Aasheim sin stedfortreder og redaksjonell leder for Dagsrevyen, repliserte: «Et dustete mannsutsagn. Vi er ikke snillere eller søtere, og vi er ikke journalistisk annerledes» (s.158-9).

Her er Dagsrevyen er litt ujevn. Det gjelder både språk og dokumentasjonsgrunnlag, og det gjelder hvem som er omtalt. I tillegg gjelder det diskusjonen av sentrum/periferi. Språket er det lett å bære over med. Det er inspirerende på sitt beste, og litt flatt og gjentakende på sitt dårligste. Men dokumentasjonsgrunnlaget er litt utydelig i en bok som har et journalistisk preg. Det er noe uklart hvem Johansen har snakket med, om hva, og det finnes ingen liste over de intervjuene han har gjort. Når det gjelder portrettene, som bærer framstillingen, ser noen av dem ut til å være av typen «disse må med»; personer Johansen har jobbet tett sammen med, både som reporter og som programleder. Gjennom utvalget, og de sympatier og antipatier han legger inn i portrettene, viser Johansen ganske tydelig, og indirekte, sitt eget ståsted, blant annet hvordan han selv har vært posisjonert i sentrale konfliktlinjer i redaksjonen. Dette gjelder for eksempel konfliktlinjene mellom allmennreportergruppa – som Johansen i sin tid delvis etablerte og var del av –, innenriksavdelingen og utenriksavdelingen. Når det gjelder sentrum/periferi diskusjonen, er analysene uklare og litt inkonsistente.

Men hverken språk, mangel på lister over intervjuer eller utvalg av portretter er problematisk. Heller ikke sentrum/periferi diskusjonen. Boka er ikke et forskningsprosjekt. Den er en personlig overlevering fra en som har lang erfaring fra en helt sentral nasjonal nyhetsformidler, en nyhetsformidler som også har fått mye av medieforskningens oppmerksomhet.

Hva er nytt i denne boka? Det spørs hvem som leser den, og hvor gamle de er. For de som arbeider med nyheter vil mye være kjent. For forskere vil jeg mene at viktige tema aktualiseres på nye måter. Det samme tror jeg gjelder for politikere, myndighetspersoner og personer med relasjoner til NRK. For en interessert allmennhet bør dette være interessant som en framstilling om hvordan både Dagsrevyen og personer har blitt institusjonalsert over tid; Dagsrevyen har bygget personer, og personer har bygget Dagsrevyen.

Det er noe definitivt over *Her er Dagsrevyen*. Den gir tidsbilder fra en epoke da tunge nasjonale medieinstitusjoner bidro til et offentlig ordskifte, et ordskifte som nå endres og finner nye former. NRKs nyheter konkurrerer med internasjonale teknologiselskaper om publikums oppmerksomhet. Programmet, medarbeiderne og nyhetene blir ikke lenger sett på som relevant av store seergrupper, spesielt blant de unge. Selveste NRK sin rolle i et nytt medielandskap er aktualisert. Med *Her er Dagsrevyen* åpner Viggo Johansen Dagsrevyen, og han lukker samtidig en epoke.